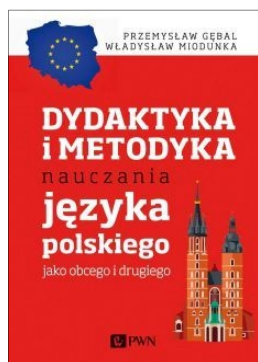

ALEKSANDRA DYDERSKA

NOWA SKARBNICA WIEDZY DLA GLOTTODYDAKTYKÓW POLONISTYCZNYCH – I NIE TYLKO

Rec.: *Dydaktyka i metodyka nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego*, red. Przemysław E. Gębał i Władysław T. Miodunka, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2020. 454 ss. ISBN: 978-83-01-21429-6.

DOI: <https://doi.org/10.18290/rh216910-14>

Książka *Dydaktyka i metodyka nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego* została przygotowana przez Przemysława E. Gębała i Władysława T. Miodunkę, niekwestionowanych specjalistów w zakresie glottodydaktyki polonistycznej, od wielu lat zajmujących się tą dziedziną tak w jej wymiarze krajowym, jak i zagranicznym. Publikacja ta jest kolejną pozycją z serii glottodydaktycznej Wydawnictwa Naukowego PWN, w której ramach w 2019 r. opublikowano monografię Przemysława E. Gębała *Dydaktyka języków obcych. Wprowadzenie* (recenzowaną również w niniejszym tomie *Roczników Humanistycznych* na stronach 216-223).

Autorzy recenzowanego tomu obrali sobie za cel przygotowanie opracowania, które miałyby pełnić funkcję podręcznika gromadzącego wiedzę o nauczaniu języka polskiego jako obcego i drugiego zarówno w ujęciu dydaktycznym, jak i metodycznym. Jak podkreślają we wstępie, ich zamierzeniem było uwzględnienie wszystkich tych zagadnień, które stanowią fundament realizowanego w polskich

---

Mgr ALEKSANDRA DYDERSKA – Szkoła Doktorska Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; e-mail: o.dyderska@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5739-9698>.

i zagranicznych ośrodkach akademickich kształcenia skoncentrowanego na nauczaniu polszczyzny jako języka obcego (jpjo) bądź drugiego (s. 13).

O nowatorskim i nowoczesnym (odpowiadającym o aktualnej sytuacji edukacyjnej) charakterze *Dydaktyki i metodyki nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego* świadczą właśnie m.in. dwa wskazane wyżej komponenty jej koncepcji: 1) pierwsza w literaturze przedmiotu monografia łącząca wymiary teoretyczny i praktyczny w ujęciu metodyczno-dydaktycznym, 2) uwzględnienie kształcenia glottopolonistycznego w całym jego obecnym przekroju (język polski jako obcy, drugi oraz język edukacji szkolnej). Za istotny walor należy uznać także fakt, że ostateczny kształt podręcznika jest wynikiem weryfikacji jego planowanej zawartości z szerokim gronem glottodydaktyków polonistycznych – w pracach nad podręcznikiem Autorzy konsultowali się z wykładowcami i lektorami z całego świata, korzystali z doświadczeń polonistów na uniwersytetach w Europie (Francja, Włochy), w Ameryce (USA) i Ameryce Południowej (Brazylia), a także w Azji (Rosja, Chiny, Korea Południowa). Pozwoliło to na rzetelny ogłód współczesnej sytuacji nauczania języka polskiego i kultury polskiej z rozmaitych perspektyw, uwzględniających warunki edukacyjne tak w Polsce, jak i za jej granicami.

Monografia, zgodnie z nadanym jej tytułem, została podzielona na dwie zasadnicze części: dydaktyczną oraz metodyczną.

W części I (*Dydaktyka języka polskiego w świecie – jej tradycje, dotychczasowy rozwój i perspektywy*), podzielonej na siedem rozdziałów, znajdują się zagadnienia obejmujące podstawy teoretyczne kształtowania się dydaktyki języka polskiego jako obcego/drugiego oraz zarys historyczno-społeczny tego procesu. Tło historyczne i przekrój nauczania polszczyzny ukazane przez Autorów w początkowych rozdziałach służą uwydatnieniu wyraźnego i dynamicznego postępu w dziedzinie glottodydaktyki polonistycznej, jaki dokonał się przez wieki i trwa nadal. Dlatego też wątki historyczne tworzą wartościowy wstęp do rozważań nad obecnym stanem rozwoju myśli glottodydaktycznej skoncentrowanej na nauczaniu języka polskiego cudzoziemców. W tych rozważaniach Autorzy sporo miejsca poświęcają analizie trudności, z którymi musiała zmierzyć się glottodydaktyka polonistyczna w swoim rozwoju, aby osiągnąć obecną postać. W odniesieniu do perspektywy międzynarodowej został podjęty temat statusu i pozycji języka polskiego w świecie. W ramach opisu specyfiki nauczania języka polskiego za granicami naszego kraju dokonano szczegółowej charakterystyki osób uczących się i nauczających, opartej m.in. na rzetelnych danych statystycznych. Zaprezentowane wyniki analiz ilościowych wskazują na bardzo wyraźny wzrost zainteresowania językiem polskim w świecie, na co – zdaniem Autorów – niebagatelny wpływ mieli i mają lektorzy języka polskiego oraz zagraniczni poloniści, nieustannie zapewniający bardzo dobrą promocję języka polskiego i kultury polskiej na świecie. Zwraca się również uwagę na entuzjastyczną wizję dalszego rozwoju dziedziny ze względu na nieustannie rosnącą liczbę chętnych do poznawania naszego języka. Niewątpliwie powiększające się grono uczących się

pozytywnie wpływa na progresywne kształtowanie się obrazu współczesnej glottodydaktyki polonistycznej oraz na jej doskonalenie we wszystkich aspektach, co niewątpliwie wymaga aktualizacji i wznowień pomocy dydaktycznych oraz literatury specjalistycznej. Istotne dla rozważań w tej części jest odniesienie przemian w glottodydaktyce polonistycznej do europejskich standardów nauczania języków obcych, których adaptacja w polskich realiach rozpoczęła się od chwili wejścia Polski do struktur Unii Europejskiej, czyli od 2004 r. Kolejny rozdział, poruszający kwestie *polityki językowej*, zawiera przede wszystkim prezentację i analizę treści najważniejszych dzieł naukowych o tej tematyce, przegląd celów i założeń *polityki językowej* w zakresie promocji języka polskiego w świecie oraz zarys powstawania systemu certyfikacji jppo. Część dydaktyczną podręcznika wieńczy opis zagadnień dotyczących organizacji nauczania języka polskiego jako obcego w Polsce. Autorzy skupiają się tu przede wszystkim na analizie rozwiązań systemowych i programowych, opartych na założeniach reformy polskiego szkolnictwa z lat 2016-2017.

Część II (*Metodyka nauczania i uczenia się języka polskiego jako obcego i drugiego*), obejmująca sześć rozdziałów, jest poświęcona fundamentalnym zagadnieniom metodologicznym, na których bazuje współczesne nauczanie języka polskiego cudzoziemców. Ten obszerny treściowo dział prezentuje elementarną wiedzę metodyczną opartą na współczesnych wzorcach kształcenia oraz nowoczesnych standardach edukacji językowej. Teoretyczny zarys omawianych zagadnień zawiera szczegółowe opisy rozwijania działań i kompetencji językowych oraz charakterystykę technik kształtowania danych sprawności w ujęciu metodologicznym. Problematyka rozwijania kompetencji lingwistycznych została omówiona w sposób kompleksowy, uwzględniono tu podłoże teoretyczne, techniki nauczania oraz przegląd pomocy dydaktycznych i podręczników do kształtowania danego podsystemu polszczyzny (w ujęciu glottodydaktycznym) podczas jednostki lekcyjnej lub warsztatów. Ponadto Autorzy zwrócili uwagę na ważny aspekt, którym są tzw. miejsca trudne polszczyzny. Zostały one wyszczególnione i scharakteryzowane przy analizie każdej kompetencji lingwistycznej (fonologicznej, ortograficznej, gramatycznej czy leksykalnej). Uwydatnienie problemu „miejsc trudnych” uzmysławia odbiorcom powszechne trudności, z którymi zmagają się obcokrajowcy w przyswajaniu danych kategorii językowych, jak również kieruje uwagę lektorów na czynniki determinujące konieczność stosowania odpowiednich metod i technik w różnych wariantach procesu glottodydaktycznego. Charakterystykę sprawności językowych wzbogaca poza tym zaprezentowanie uwarunkowań psycho- i neurolingwistycznych oraz kulturowych oddziałujących na złożony proces kształtowania się poszczególnych sprawności receptywnych i produktywnych. Prezentacja tychże sprawności z perspektywy różnych nauk humanistycznych, społecznych oraz ścisłych jest potwierdzeniem interdyscyplinarnego charakteru współczesnej glottodydaktyki polonistycznej, który został celowo uwydatniony przez Autorów przede wszystkim po to, aby podkreślić kierunek przyszłych badań w tej dziedzinie. Innowacyjnym rozwiązaniem – wobec zawartości

pierwszego podręcznika do metodyki jpjo (Lipińska i Seretny) – jest w recenzowanej publikacji włączenie kwestii kulturowych w edukację językową. Ujęta problematyka metodyki nauczania kultury, stanowiącej integralną część zajęć językowych, zarysowuje celowość włączenia w tok lekcji wątków społeczno-kulturowych, prezentuje szereg powstałych koncepcji dydaktyczno-metodycznych nauczania tej tematyki (np. podejście faktograficzne, podejście międzykulturowe, podejście komunikacyjne) oraz uwypukla społeczny (i zarazem interdyscyplinarny) charakter współczesnej edukacji językowej, podkreślający nieodłączny związek języka ze społeczeństwem, które danym językiem się posługuje, w tym z jego historią, literaturą, sztuką i szeroko pojętą tożsamością narodową.

Idąc z duchem czasu i dostosowując się do realiów nauczania online, Autorzy uwzględnili również kwestie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz ich rolę w glottodydaktycznym nauczaniu polszczyzny. Omówiono więc koncepcje intermedialnego nauczania języka polskiego jako obcego oraz techniki dydaktyczne oparte na wykorzystaniu nowych technologii, w tym urządzeń mobilnych¹. W odniesieniu do organizacji zajęć językowych z języka polskiego jako obcego i drugiego została dokonana charakterystyka porównawcza podejścia komunikacyjnego oraz działaniowego. Notabene to w zakresie planowania metodyki zajęć językowych szczególnie uwidacznia się odmienna wobec idei Auterek *ABC metodyki...* koncepcja P.E. Gębala i W.T. Miodunki, którzy w swoim podręczniku propagują podejście działaniowe. Ostatni rozdział części metodycznej Autorzy poświęcili przedstawieniu specyfiki certyfikacji polszczyzny jako języka obcego w świetle europejskiego systemu oceniania biegłości językowej (ESOKJ). Deskrypcja procesu ewaluacji poziomu znajomości języka polskiego w nauczaniu cudzoziemców zawiera opis powstawania polskich narzędzi egzaminacyjnych, klasyfikację testów oraz kryteria ich poprawności. Do rozdziału dotyczącego oceniania umiejętności językowych dołączono także część poświęconą przeglądowi dotychczas powstałych i dostępnych na rynku zbiorów zadań i ćwiczeń do testowania biegłości jpjo.

Ponieważ monografia została przygotowana w formie podręcznika, nie mogło zabraknąć w niej także zadań towarzyszących wykładom teoretycznym. Podręcznik zawiera 115 zadań, których rolą jest zmotywowanie użytkowników do wykorzystania zdobytej wiedzy naukowej w działaniu dydaktycznym. Ćwiczenia mają w głównej mierze charakter aktywizujący i interakcyjny, są wśród nich zadania komunikacyjne, asocjacyjne, społeczne; zaproponowano zarówno ćwiczenia grupowe, jak i indywidualne. W obszarze dydaktyki akademickiej podręcznik wypełnia swoje funkcjonalne zadanie, wspomagając pracę wykładowców oraz wzmacniając autonomię osób przygotowujących się do roli lektora jpjo. Ćwiczenia sprzyjają efektywniejszej organizacji pracy studiujących oraz jej weryfikacji. Nie dołączono jednak klucza odpowiedzi ani propozycji rozwiązań do proponowanych aktywności, co oznacza, że odpowiedzialność za

¹ Chodzi o koncepcje CALL (ang. *Computer Assisted Language Learning*) oraz MALL (ang. *Mobile Assisted Language Learning*).

prawidłowe opracowanie danego problemu ostatecznie spoczywa na wykładowcach czy też powinno być przez nich odpowiednio nadzorowane.

W całościowej ocenie publikacji P.E. Gębała i W.T. Miodunki warto też zwrócić uwagę na cenne aneksy do książki. Stanowią one istotną część recenzowanego podręcznika. Składa się bowiem na nią 15 różnego typu dokumentów lub ich fragmentów, które mają rozszerzać lub uzupełniać zawartość merytoryczną obu części monografii. Zebrano tu m.in. biografie (Jana Mączyńskiego – autora słownika *Lexicon latino-polonicum*; Piotra Stojęńskiego – twórcy pierwszej gramatyki języka polskiego); artykuły naukowe (fragment artykułu: Ch. Hinton i K.W. Fischer, *Emocje a proces uczenia się* z 2013 r., 176-208); materiały uzupełniające (np. dotyczące charakterystyki obszarów działań promujących wielojęzyczność: *Nowa strategia ramowa w sprawie wielojęzyczności z 2005 roku* (R. Kucharczyk, 2018 r., fragmenty); oficjalne dokumenty (*Europejskie Portfolio Językowe dla dorosłych, Preambuła podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej*); modele (model oceny i walidacji kultury wspierania jakości, model obserwacji zajęć, model kompetencji interkulturowej według J. Boltena) oraz formularze (autorski formularz konspektu zajęć języka polskiego jako obcego i drugiego, formularz służący analizie materiału kulturowego).

Podsumowując ocenę recenzowanej monografii z perspektywy wymagań stawianych podręcznikom akademickim, należy stwierdzić, że publikacja P.E. Gębała i W.T. Miodunki realizuje wszystkie istotne funkcje dydaktyczne: informacyjną, badawczą, praktyczną oraz samokształceniową (Okoń 293-298). Komponent wykładowy został przedstawiony w sposób przejrzysty i logiczny, wieloaspektowo prezentuje aktualny stan wiedzy, został również uzupełniony materiałami źródłowymi; elementy zadaniowe/ćwiczeniowe stwarzają możliwość weryfikacji zdobytej wiedzy w praktyce i odniesienia jej do konkretnych zastosowań. Autorzy inspirują i motywują do indywidualnego zgłębiania opisywanych zagadnień oraz poszukiwania autorskich rozwiązań w praktyce glottodydaktycznej. Podręcznik prezentuje podstawy metodyczno-dydaktyczne w ujęciu interdyscyplinarnym, co pozwala na wykorzystanie zawartej w nim wiedzy nie tylko przez glottodydaktyków polonistycznych, lecz także przez dydaktyków specjalizujących się w nauczaniu innych języków obcych.

Na podstawie wskazanych walorów omawianej publikacji należy sądzić, że *Dydaktyka i metodyka nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego* zostanie odebrana przez szerokie grono odbiorców (wykładowców, lektorów, studentów) jako potrzebna i wartościowa pozycja. Być może specjalistom zaangażowanym badawczo w szczegółowe zagadnienia poruszone w monografii zabraknie w ich zakresie szerszej perspektywy, ale należy pamiętać, że istotą opracowań podręcznikowych jest synteza, która uzasadnia określone wybory autorów. Z pewnością jednak lektura publikacji P.E. Gębała i W.T. Miodunki w każdym odbiorcy pozostawi trwałe ślady w postaci wieloaspektowej i wielowątkowej refleksji nad wielokrotnie akcentowa-

nymi przez Autorów słowami Bronisława Wieczorkiewicza: „Na pewno nie tak [powinno się nauczać polszczyzny cudzoziemców], jak uczymy się języka ojczystego – ale tak i na takich podstawach, na jakich opiera się dzisiaj nowoczesnie pojęta nauka każdego żywego języka obcego” (Wieczorkiewicz 10).

BIBLIOGRAFIA

- Gębał, Przemysław, i Władysław Miodunka. *Dydaktyka i metodyka nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego*. Wydawnictwo Naukowe PWN, 2020.
- Lipińska, Ewa, i Anna Seretny. *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*. Universitas, 2005.
- Maternicki, Jerzy. *O nowy kształt edukacji historycznej*. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1984.
- Ministerstwo Edukacji i Nauki. „Wytyczne edytorskie i językowe do opracowania podręczników oraz wytyczne do uniwersalnego projektowania graficznego podręczników”. MEN. www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/wytyczne-edytorskie-i-jezykowe-do-opracowania-podrecznikow-oraz-wytyczne-do-uniwersalnego-projektowania-graficznego-podrecznikow. Dostęp 2.10.2021.
- Okoń, Wincenty. *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*. Wyd. 5. Wydawnictwo Akademickie Żak, 2016.
- Rada Europy. *Europejski System Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*. Wydawnictwo Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli. 2003.
- Wieczorkiewicz, Bronisław. „Uwagi o nauczaniu języka polskiego jako obcego”. *Metodyka nauczania języka polskiego jako obcego*, red. Jan Lewandowski, PWN, 1980, ss. 9-15 (pierwodruk: „Poradnik Językowy” z. 6, 1966, ss. 250-255).